

Xabier Letona

DANI BLANCO

Kale itsua

KAPITALISMO industrialia *mailegismoa* (maileguaren sistema) bilakatu dela irakurri diot Richard Duncani *New Left Review* aldizkarian (abendua 2012). Eta etengabe agertzen dira albiste eta datuak esanez aberastasuna gero eta okerrago banatzen dela. Azken 30 urteetan AEBetako %1 aberatsenak bere errentak bikoiztu egin dituela dio Manuel Vicenç ekonomialari katalanak, eta %0,1ak hiru-koiztu. 2014an krisitik ateratzen hasiko ei gara Espainian eta Hego Euskal Herrian, baina AEBen norabide berean ei goaz Europar Batasunean. Hola azaltzen du bere analisisia Duncanek.

MAILEGUA. 70eko hamarkadaren hastapenean hasi zen kontua, dolar-patroiak urre-patroia ordezkatu zuen eta AEBen dolarrak munduan barrena zabaldu ziren. Aurrerantzean, AEBetako Gobernuak dolarrak inprimatzearekin konponduko zituen bere ekonomi arazo gehientsuenak. Dolarra barra-barra ari zenez han hemenka, mailegua inoiz ez bezala hasi zen hedatzen interes txikian, AEBetako herritarren eroste ahalmena handituz eta hainbat herrialdetako ekonomia kiskaltzeraino berotuz, burbuilak sortu eta hauek lehertzeraino: Tailandia, Japonia, tigre asiarrak, Hego Amerika, Europar Batasuna... Baina mailegu sistema honetan beti da arazo bat, uneren batean ezin dira interesak ordaindu, burbuila lehertu egiten da eta ondorengoa ezaguna zaigu. *Mailegismoan* ekonomiaren zikloak azkarrago eta indartsuago hedatzen dira eta uzkurto ere bai. 1964an AEBetako zor osoa (federala, herritarrak, enpresak, bankuak) bilioi bat dolarrekoa zen eta 2007an 50 bilioikoa. Naturaltzat

hartu da hori, baina horrek munduko ekonomia eraldatu du.

INDUSTRIA. XX. mendearen azken bi hamarkadetan AEBek uko egin zioten beren industria nagusitasunari, ohartu zelako askoz aberastasun handiagoa erakarrezakeela bere industria atzerriaratu eta atzerrian oso soldata txikiekin ekoiztuz. Azken finean, AEBetako gizarteko sektore indartsuenei komeni zitzaizkien dolarra indartsu izatea eta beste herrialde ekoizle askotako moneta ahul mantentzea, horrela bere merkaturak esportazioz hornitzeko. 90eko hamarkadatik aurrera biziki azkartu zen prozesu hori, batez ere Txinarekin. Prozesu horretan, estatubatuar langileen soldatak jaisten hasi ziren eta errentak ere bai, erosteko ahalmenean nabarmen eragin arte. Mailegu merkeak konponduko zuen soldaten jaitzierak izorratutako erosketa ahalmena. 2007an burbuila lehertu zen arte. Dolar gehiago inprimituz estali ziren bankuek utzitako galera erraldoiak. Eskala txikiagoan bada ere, Europako Banku Zentralak eta Ingalaterrako Bankuak ere antzerako bidea jarraitu dute. Mailegua sortzeko molde honek orain arte ez die eragin produktu industrialei, baina bai elikadurari, salneurriek gora egiten dute eta honek arazo larriak sortzen ditu munduan.

TXINA. Kazetaria: 2003an zuk esan zenuen txina lehertzeaz zegoen burbuila zela. Nola ikusten duzu orain? Duncan: Lehertzeaz dagoen burbuila handiago baten gisa. Orduan Txinaren superabit komertziala 80.000 milioi dolarrekoa zen urtero, orain 300.000 milioikoa. AEBek ezingo diote horri eutsi eta horrek

arazoak sortuko dizkie. 2009an, Txinaren superabitak behera egin zuen eta lantegietako 20 milioi langilek beren lanpostuak galdu zituzten. Burbuila lehertzeaz izan zen orduan. Zein da Txinako ereduaren arazoa? Hamarkadatan industri hazkundera %20koa izan dela eta orain sektore guztietan soberakin handiak direla. Estatubatuarrek ezin dute gehiago erosi eta txinatarren %80k 10 dolar baino gutxiago irabazten du eguneko, eta horrekin ezin dituzte erosi eurek ekoiztitakoak. Herritarren piramidean oinarriaren eroste ahalmena handitzea ezinbestekoa da, bestela munduko ekonomia industria iraultzaren garaietaraino abiatuko da.

BOTEREA. Feudalismoan jauntxoek zuten boterea, kapitalismo industrialean enpresa handietako jabeek eta egun bankariek. Inork ezin die aurre egin. Ez dago irtenbiderik, beraz? Duncanen ustez ez da ziklo aldaketa klasikorik izango: edo sistema berria menperatzen dugu eta mailegua sortzeko ahalmena gizateriaren onerako ekoizpenetan erabiltzen da —energia berriztagarriak, bioteknologia...— edo munduko ekonomia depresio erraldoian eroriko da.

Amaitzeko, berriz Manuel Vicenç: AEBetako populazioaren %1 aberatsena eta klase politikoaren arteko harremana orain arte inoiz ikusi gabekoa da. Konplizitatea hain da handia ustelkeria legeztatuta egin dela. “Horrela, ELGako estatu ustelenetakoa garbietenako moduan agertzen da, politikoak eroste ez delako legez kanpokoa AEBetan, ohikoa da eta guztiz zabaldua dago”.

Eta doinua ezagun egiten da. ■

